Förfarandet vid 1952 års allmänna fastighetstaxering

Av taxeringsintendenten Folke Elfving

Allmänna fastighetstaxeringar skola i vårt land egentligen äga rum vart femte år. Vid några tillfällen har emellertid den planenliga omprövningen av fastighetsvärdena fått uppskjutas. Vi kunna nu se tillbaka på allmänna fastighetstaxeringar åren 1922, 1928, 1933, 1938 och 1945 och stå inför en ny, liknande förrättning: 1952 års allmänna fastighetstaxering. Denna skulle rätteligen ägt rum år 1950, men har uppskjutits två år. Om icke annat beslut fattas av statsmakterna, kommer allmän fastighetstaxering efter denna att äga rum år 1955.

Det har uppdragits åt mig att vid denna kongress säga något om själva taxeringsförfarandet. Till redogörelsen härom torde lämpligen kunna knytas några erinringar om de former, vari taxeringen i övrigt klädes.

Beskattningsorganen

På landet är *beredningsnämnd* en förberedande instans. Nämndens verksamhetsområde kallas beredningsdistrikt och kan omfatta hel kommun, del av kommun eller flera kommuner. Denna nämnd upprättar endast förslag till taxering. Förslaget genomgås av en för flera beredningsdistrikt gemensam *fastighetstaxeringsnämnd,* som beslutar om taxeringsvärdena.

I stad, såväl magistratsstad som fögderistad, finnes endast fastighetstaxeringsnämnd. En stad kan vara uppdelad i flera fastighetstaxeringsdistrikt.

Beredningsnämnd består av ordförande, som utses av länsstyrelsen, samt ett av länsstyrelsen bestämt antal kommunalvalda ledamöter. Meningen är att i en nämnd av detta slag den lokala ortskännedomen skall vara väl företrädd, så att mellan de olika fastigheterna inbördes en god och riktig värdeavvägning kan bliva garanterad. Fastighetstaxeringsnämnden i sin tur bör söka sammanjämka föreliggande nivåskillnader i första hand mellan beredningsdistrikten men i andra hand även i förhållande till närliggande fastighetstaxeringsdistrikt. Åt fastighetstaxeringsnämnderna har man velat giva en sådan sammansättning att lokalintressena icke här skola bliva överbetonade. En fastighetstaxeringsnämnd består av ordförande och en ledamot utsedda av länsstyrelsen, samt på landet av två landstingsvalda och i stad tre av stadsfullmäktige valda ledamöter. Dessutom inträda på landet vederbörande beredningsnämndsordförande samt två kommunalvalda ledamöter vid behandling av frågor, som angå det beredningsdistrikt respektive den kommun, som vederbörande representerar; minst en av de kommunalvalda skall hava tjänstgjort i beredningsnämnd inom sin kommun.

Över fastighetstaxeringsnämnds beslut kunna besvär anföras hos fastighetsprövningsnämnden, som består av den vanliga prövningsnämnden med adjunktion av ytterligare nio ledamöter.

En fastighetstaxeringsnämnd på landsbygden har en betydelsefull uppgift bl. a. såtillvida att den är en slags buffert för fastighetsprövningsnämnden. Om fastighetstaxeringsnämnderna på landsbygden icke funnes, skulle det säkerligen ofta bliva ogörligt för fastighetsprövningsnämnden att hinna med sitt arbete i

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

rätt tid. Generella omtaxeringar genomföras lättare i fastighetstaxeringsnämnden. Frågan om en sammanslagning av beredningsnämnderna med fastighetstaxerigsnämnderna på landsbygden har vid olika tillfällen diskuterats men tanken har avvisats.

Över fastighetsprövningsnämnds beslut må besvär anföras i kammarrätten. Vid handläggningen i kammarrätten inträda i regel särskilda sakkunniga såsom adjungerande ledamöter. Kammarrätten är sista instans, dock kunna vissa s. k. rättsfrågor dragas under Kungl. Maj:ts prövning.

Beskattningsnämnd må i mån av behov åtnjuta biträde av sakkunnig. När det gäller beskattningsnämnd i första instans tillkallas sakkunnig av ordföranden efter samråd med taxeringsintendenten. Särskilt för en rätt taxering av skogsmark och växande skog är det av vikt att skoglig sakkunskap står till förfogande. Länsstyrelserna skola därför träffa avtal med erforderligt antal i skogshantering sakkunniga personer att, då de därtill kallas, lämna biträde, varom nu är fråga. Nämnderna böra helst även äga möjlighet att, i särskilda fall, anlita expertis för industritaxeringar.

I vissa län hava länsstyrelserna utsett två konsulenter att biträda vid taxeringar av s. k. vattenfallsfastighet. Den ena konsulenten företräder taxeringsteknisk och den andre vattenkraftteknisk sakkunskap. Denna anordning är en nyhet vid 1952 års taxering.

I stad med egen uppbördsförvaltning lämnar den lokala skattemyndigheten erforderligt biträde vid upplåggandet och kompletterandet av längderna samt vid fastighetslängdernas summering. Dessutom kan kommun efter särskilt beslut, ställa kommunal tjänsteman till beskattningsnämnds förfogande. Anlitandet av skrivbiträde och annan biträdeshjälp blir eljest en sak, som det ankommer på beskattningsnämndens ordförande att själv besluta om och bekosta.

Förberedande åtgärder

Som bekant hava kamrarna vid årets riksdag stannat i skiljaktiga beslut inför frågan huruvida taxeringen av skogsmark och växande skog skulle ske enligt en ny metod eller enligt den hittills gällande. Riksdagen har därefter godkänt ett sammanjämkningsförslag, som innebär att den nya metoden skall genomföras, ehuru först vid 1955 års allmänna fastighetstaxering. Förberedandet av 1952 års allmänna fastighetstaxering har därför huvudsakligen skett enligt den gamla ordningen. Sålunda har domänstyrelsen i samråd med statens skogsförsöksanstalt — numera statens skogsforskningsinstitut — samt skogsstyrelsen, länsvis eller för delar av län, sammanställt vissa uppgifter om arealer, bonitet, virkesförråd samt åldersfördelning.[1]) För jordbruksfastigheterna har statistiska centralbyrån i år liksom tidigare gjort en undersökning om prisutvecklingen. Landskamrerare och taxeringsintendenter samlas i dessa dagar till ett särskilt möte för överläggningar om enhetliga grunder för den kommande taxeringen. I samråd med vissa sakkunniga behandlas därvid även skogstaxeringsfrågor.

Även i länen inledes den allmänna fastighetstaxeringen av vissa förberedande åtgärder. Uppgifterna om köp, som lagfarits under tiden den 1 jan. 1945 — den 1 juli 1951, bearbetas statistiskt och granskas. Hypoteksföreningarna lämna upplysningar om uppskattningsvärden, som man under samma tid räknat med vid utlämning av hypotekslån. På grundval av det centralt och lokalt erhållna materialet och med ledning av de upplysningar, som eljest kunna er-

[1]) Jämsides med värdeberäkningen enligt den gamla metoden företages enligt särskild föreskrift av Kungl. Maj:t i två beredningsdistrikt inom varje län en provtaxering enligt den nya metoden.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

hållas — exempelvis genom samråd med sakkunniga — skaffar man sig en bild av den allmänna salunivån inom länet. Förslag till hjälptabell och särskilda anvisningar för taxering av skogsmark och växande skog utarbetas.

För landsbygden kalla länsstyrelserna härefter ordförandena i beredningS- och fastighetstaxeringsnämnderna samt de landstingsvalda ledamöterna i de sistnämnda, en beredningsnämndsledamot för varje kommun och eventuellt även andra sakkunniga till ett sammanträde inför landskamreraren. Sådant sammanträde skall, enligt 59 § 1 mom. taxeringsförordningen, hållas på en eller flera lämpliga orter och senast den 25 oktober 1951. Finansministern har framhållit önskvärdheten av att länsstyrelserna med avseende på 1952 års allmänna fastighetstaxering utsätta dessa sammanträden att äga rum redan omkring den 1 oktober, så att beskattningsnämnderna skola erhålla tillräcklig tid för det egentliga taxeringsarbetet. Vid sammanträde, varom nu är fråga, redogör landskamreraren för fastighetspriser och andra för taxeringen aktuella förhållanden. Vid sammanträdet skall *fastställas* hjälptabell och särskilda anvisningar för värdering av skogsmark och växande skog. Även förslag om s. k. enhetsvärden för jordbruksfastigheter samt grunder i övrigt för värdering av jordbruksfastighet och annan fastighet böra i lämplig omfattning och på grundval av landskamrerarens redogörelse *föreslås* av de vid sammanträdet närvarande.

Även för stad kan liknande sammanträde i mån av behov anordnas inför landskamreraren. För stad med två eller flera fastighetstaxeringsnämnder kan länsstyrelsen dock i stället utse ordföranden i en av nämnderna att hålla en förberedande överläggning med övriga ordförande och nämndledamöterna om vägledande grunder. Till sådana överläggningar må, med länsstyrelsens tillstånd, även kallas sakkunniga.

Vad angår landsbygden anordnas omedelbart efter det förut angivna sammanträdet men innan det egentliga taxeringsarbetet tagit sin början ett särskilt möte inför fastighetstaxeringsnämndens ordförande. Tid och plats härför bestämmes i samråd med landskamreraren. I mötet deltaga de av landstinget utsedda ledamöterna i fastighetstaxeringsnämnden jämte ordförandena i samtliga beredningsnämnder inom fastighetstaxeringsdistriktet. Vid mötet ägnas uppmärksamheten åt åtgärder, som kunna befordra likformighet inom distriktets olika delar; frågor, som kunna vålla särskilda svårigheter, söker man lösa.

Innan arbetet i beredningsnämnden börjar skall ordföranden noggrant redogöra för hjälptabell, enhetsvärden och andra grunder, som antagits eller föreslagits för distriktet. Han skall också gå igenom de köp, som lagfarits sedan sista fastighetstaxeringen och diskutera dessa med nämnden. Ordföranden torde i förekommande fall för nämndens ledamöter böra framhålla vilka ringa utsikter man har att hos fastighetstaxeringsnämnden få igenom förslag, som icke överensstämma med enhetsvärden eller andra grunder för taxeringen.

Alla de sammanträden, som nu omnämnts, skola protokollföras. De närvarandes mening om värderingsgrunderna bör däri fastslås.

Som man ser är det ganska väl sörjt för att det egentliga taxeringsarbetet icke sättes igång utan att frågorna om värderingsgrunderna och om taxeringsnivåns inriktning blivit ordentligt förberedda och diskuterade dels centralt för hela riket, dels länsvis och dels mera lokalt för fastighetstaxerings- och beredningsdistrikt. Det måste betecknas såsom ett angeläget önskemål att det förberedande förfarandet väl utnyttjas, så att noggrann information och god vägledning erhålles.

Såsom ett led i förberedelsearbetet bör även ingå en jämförande gransk-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

ning av taxeringsutfallet i distrikten på ömse sidor om en länsgräns. Det ligger i sakens natur att beskattningsnämnderna på ett tidigt stadium böra ägna uppmärksamhet åt dessa frågor; i första hand torde det få ankomma på fastighetstaxeringsnämndens ordförande att rådslå härom med sin kollega på andra sidan gränsen.

Taxeringsarbetet i beredningsnämnden

Beredningsnämnden fungerar som en självständig nämnd, men fastighetstaxeringsnämndens ordförande har att följa nämndens verksamhet. Han äger lämna erforderliga anvisningar för arbetet och må deltaga i beredningsnämndens sammanträden, dock utan beslutanderätt. Den ledande och övervakande verksamhet, som här lagts på fastighetstaxeringsnämndens ordförande, utgör en viktig och grannlaga uppgift. Fullgörandet därav bör ske i samarbete med länets landskontor.

Det egentliga arbetet i beredningsnämnden bör komma i gång snarast möjligt efter mötet inför fastighetstaxeringsnämndens ordförande. Vid genomgången av fastigheterna behöver man icke obetingat vara bunden av den kamerala indelningen. Icke sällan torde det vara lämpligt att först taxera de fastigheter, vilka nyligen gått i köp, för att sedan taga de andra.

Resultatet av nämndens arbete skall vid lämpliga mellanrum under arbetet framläggas för diskussion. Ett hjälpmedel för överblick av taxeringsgrundernas tillämpning på jordbruken har nämnden i den s. k. kontrollängden. Denna bör till att börja med föras med blyerts, så att man lätt kan ändra de taxeringsförslag, som man preliminärt kommit fram till.

Under den tid beredningsnämnden arbetar sändes den 1 och den 15 i varje månad en rapport i två exemplar till fastighetstaxeringsnämndens ordförande angående utfallet av dittills föreslagna taxeringar. Det ena exemplaret vidarebefordras till landskamreraren. Fastighetstaxeringsnämndens ordförande bör självfallet taga noggrann del av denna rapport och om så erfordras gripa in.

Beredningsnämndens ordförande har skyldighet att i alla de fall, då hans mening icke följts, i fastighetslängden upptaga det värde, som han anser böra föreslås. Vid 1945 års fastighetstaxering hade beredningsnämndens ordförande en särskild kolumn för sådan reservation; han får nu använda sig av längdens anteckningskolumn. Övriga ledamöter äga rättighet att i vanlig ordning anteckna särmening till protokollet.

Beredningsnämndens arbete skall vara avslutat senast den 15 december. Efter förutgången kungörelse framlägges förslaget till allmänhetens kännedom inom kommunen hos beredningsnämndens ordförande eller någon nämndledamot. Senast den 20 december översändes ett slutligt sammandrag av kontrollängden till landskamreraren. Skriftliga erinringar mot nämndens förslag må av ägare eller likställd innehavare göras hos beredningsnämndens ordförande senast den 5 januari 1952. Därest erinran avgivits, hålles senast den 15 januari ett sammanträde med beredningsnämnden, som yttrar sig däröver. Yttrandet protokollföres. Sådant sammanträde hålles även, om det blivit känt att före årsskiftet inträffat någon omständighet, som föranleder att fastighet skall uppdelas i flera taxeringsenheter. Nämnden får då till protokollet anteckna värderingsförslag för de nya enheterna.

Senast den 20 januari överlämnas till fastighetstaxeringsnämndens ordförande protokoll, fastighetsdeklarationer och längder (i summerat skick) samt övriga handlingar. Eventuella erinringar och i förekommande fall nytt förslag till taxering överlämnas samtidigt.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

Förfarandet hos fastighetstaxeringsnämnd på landet

Arbetet i fastighetstaxeringsnämnden på landet börjar med en principöverläggning om resultatet av beredningsnämndernas förslag. Tid och plats bestämmes efter samråd med landskamreraren. Till överläggningen skola de av länsstyrelsen och landstinget utsedda ledamöterna samt alla beredningsnämndsordförandena inom distriktet kallas. Ordföranden redogör med biträde av beredningsnämndsordförandena för de värderingsgrunder, efter vilka varje beredningsnämnd upprättat sitt förslag. Sedan diskussion av taxeringsutfallet ägt rum, skola de närvarande uttala sig, huruvida och på vad sätt jämkningar i beredningsnämndernas förslag erfordras för att jämn och likformig taxeringsnivå skall erhållas inom distriktet. Med hänsyn till den övervakning och ledning, som ordföranden i fastighetstaxeringsnämnden bör hava utfört redan på beredningsnämndsstadiet, torde man kunna räkna med, att frågor om sådana allmänna jämkningar icke allt för ofta skola behöva uppstå.

Avskrift av protokoll från överläggningarna expedieras inom 10 dagar till landskamreraren, som har att, efter tagen del därav, insända samtliga avskrifter till finansdepartementet tillika med de förut omnämnda slutsammandragen av kontrollängden.

Det egentliga taxeringsarbetet äger härefter rum kommunvis. I detta deltaga, som redan omnämnts, vederbörande beredningsnämndsordförande och de två kommunvalda ledamöterna. Beredningsnämndsordföranden är föredragande beträffande de fastigheter, som tillhöra hans beredningsdistrikt.

Såsom framgår av denna redogörelse har fastighetstaxeringsnämnden redan vid sitt förberedande sammanträde, d. v. s. innan kommunombudet tagit säte i nämnden, fattat beslut i frågor om jämkningar för jämnhets och likformighets vinnande. Kommunombudens verksamhet blir sålunda redan från början i verkligheten begränsad till tillsyn över att jämnheten *inom* kommunen icke lämnar något övrigt att önska. Fastighetstaxeringsnämndens arbete innebär i princip individuell taxering men bör, om inga särskilda förhållanden föreligga, kunna inskränkas till en prövning av frågan om beredningsnämndens förslag i det särskilda fallet kan godkännas eller icke. Fastighetstaxeringsnämndens huvuduppgift är att tillgodose kravet på jämnhet och likformighet i stort. I de fall då fastighetstaxeringsnämnden godtager beredningsnämndens förslag oförändrat torde i allmänhet ingen särskild anteckning om nämndens beslut behöva ske i fastighetsdeklarationen. Skiljaktiga meningar antecknas på samma sätt som hos beredningsnämnd.

Fastighetstaxeringsnämndens arbete påbörjas senast den 1 februari och skall vara avslutat senast den 25 mars. Senast den 31 mars sändas längderna till den lokala skattemyndigheten. Fastighetsdeklarationer, beredningsnämndernas och fastighetstaxeringsnämndens protokoll samt övriga handlingar sändas till länsstyrelsen inom samma tid. Den lokala skattemyndigheten låter göra två avskrifter av längderna, varav den ena framlägges till offentlig granskning under 14 dagar före den 15 maj.

Förfarandet hos fastighetstaxeringsnämnd i stad

Fastighetstaxeringen i stad skall påbörjas senast den 15 december. Arbetet skall som på landet vara avslutat senast den 25 mars. (I Stockholm senast den 15 juni). Längder och deklarationer avlämnas senast den 31 mars. (I Stockholm senast den 25 juni). Kontrollängd angående taxering av jordbruksfastighet skall i förekommande fall föras även i stad men någon rapportering som på landet är icke föreskriven. I övrigt gäller för

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

taxeringen i stad detsamma som för landet.

Besvärsförfarandet

Varken ifråga om beredningsnämndernas förslag eller ifråga om fastighetstaxeringsnämndens beslut har beskattningsnämnd skyldighet att skriftligen underrätta den skattskyldige om de nya värdena. Det gäller alltså för denne att se upp när längderna läggas fram, så att han kan bevaka sin rätt. Besvär hos fastighetsprövningsnämnden skola anföras senast den 15 maj 1952. (I Stockholm senast den 10 augusti 1952). Anföras icke besvär hos fastighetsprövningsnämnden inom föreskriven tid, förlorar den skattskyldige möjlighet att fullfölja talan hos kammarrätten över fastighetsprövningsnämndens beslut i annan fråga än sådan, som angår av fastighetsprövningsnämnden utan yrkande av den skattskyldige företagen ändring i fastighetstaxeringsnämndens beslut. Taxeringsvärdena bliva härefter i allmänhet bestående intill dess ny allmän fastighetstaxering äger rum.

Allmänt om taxeringsarbetet

Många bestämmelser i taxeringsförordningen äro gemensamma för inkomsttaxeringen och fastighetstaxeringen, såsom reglerna till skydd för deklarationshemligheten, om nämndens tystnadsplikt och om jäv. Här må erinras om föreskriften i 30 § taxeringskungörelsen att vissa paragrafer skola uppläsas vid beskattningsnämnds förberedande sammanträde.

Såsom författningshandbok kan begagnas den s. k. bruna boken, vilken innehåller skatte- och taxeringsförfattningarna enligt deras lydelse den 1 januari 1949. Följande nya författningar böra nämnderna inför 1952 års allmänna fastighetstaxering känna till:

31/3 1950, n:ris 122 och 123: Ändring av kommunalskattelagen och taxeringsförordningen angående taxering av vattenfall.

9/6 1950, nr 291: Ändring av taxeringsförordningen angående dagtraktamente m. m. till ledamöter i beskattningsnämnd.

29/6 1950, nr 431: Kungörelse med vissa föreskrifter angående taxering och debitering av skatt vid ändring i kommunal indelning m. m.

29/6 1950, nr 432: Ändring av taxeringskungörelsen i anledning av sistnämnda författning.

1/6 1951, nr 436: Ändring av kommunalskattelagens regler för beräkning av rotvärde och kostnadsavdrag för skogsvård m. m.

1/6 1951, nr 437: Skogsvärderingsinstruktion.

29/6 1951, nr 523: Om allmän jordbruksräkning år 1951.

22/6 1951, nr 528: Ändring av taxeringskungörelsen.

1/6 1951, nr 529: Fastställelse av särskilda anvisningar till ledning vid 1952 års allmänna fastighetstaxering såvitt angår taxering av vattenfallsfastighet.

29/6 1951, nr 595: Kungl. brev till statskontoret angående fastställelse av två tabeller till skogsvärderingsinstruktionen.

Problem vid kommunal indelningsändring.

Om ändring av den kommunala indelningen träder i kraft vid taxeringsårets ingång, skall vid fastighetstaxeringen, till skillnad från vad som gäller vid inkomsttaxeringen, området för beskattningsnämndens kompetens bestämmas av den *nya* kommungränsen. I enlighet härmed hava fastighetslängderna vid 1952 års allmänna fastighetstaxering upplagts efter områdena för de nya storkommunerna.

I samband med att länsstyrelserna i år utfärdade sina kungörelser om indelningen i beredningss- och fastighetstaxeringsdistrikt, uppstod diskussion huruvida det skulle tillkomma delkommun eller storkommun att förrätta val av beredningsnämnd jämte representant vid sammanträde

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

enligt 59 § 1 mom. taxeringsförordningen. Att valet av fastighetstaxeringsnämnd skulle ske av storkommun torde alla hava varit eniga om.

Till stöd för uppfattningen att beredningsnämnd bör väljas av delkommun har anförts, att denna nämnd skall träda i funktion redan i år och att sådana organ, vilkas verksamhet är förlagd till tiden före den nya indelningens ikraftträdande, böra väljas av de gamla kommunernas organ — om icke särskilda skäl föranleda till annat slut. Emellertid medför denna tolkning, att t. ex. storkommun vid valet av den ena ledamoten i fastighetstaxeringsnämnden blir bunden av delkommuns val av beredningsledamöter. Vidare uppkomma egenartade situationer, då delkommun inkorporeras med stad eller med storkommun i annat län. Härtill kommer, att flertalet beredningsnämnder även måste fungera på det nya året för att upprätta förslag om taxering av nytillkomna fastigheter och taga ställning till inkomna erinringar.

Det problem, som länsstyrelserna här ställts inför, är ingalunda nytt. Liknande situationer kunna inträffa vid varje större ändring i kommunal indelning, som träder i kraft vid inträdet av taxeringsåret för en allmän fastighetstaxering.

Många länsstyrelser torde, bl. a. av praktiska skäl, hava byggt indelningen i beredningsdistrikt nu i höst på den nya kommunindelningen. I vissa länskungörelser utsäges direkt, att valet av beredningsnämnd skall förrättas av de nya storkommunerna. Denna lösning torde bäst överensstämma med det sätt, varpå nämndens egen kompetens rent lokalt blir avgränsad.

Man måste nu konstatera, att olika meningar om denna fråga uppkommit inom olika län. Emellertid får man anse, att vederbörande länsstyrelse, som utgör sista instans i mål om besvär över val av beskattningsnämnd, äger både rätt och plikt att för sitt eget läns vidkommande på ett bindande sätt taga ställning till och för kommunerna tillkännagiva vem som skall förrätta de ifrågavarande valen. Betydelsen av att praxis blivit olika i olika län får härvid icke överdrivas.

Fastighetsbegreppet

Fastighet i kommunalskattelagens mening är allt, som civilrättsligt, enligt lagen den 24 maj 1895, är fast egendom, sålunda allt, som hör till jorden eller byggnad däråå, s. k. ofri tomt i stad, vissa vattenverk, i jordeboken redovisade fiskerier samt frälseräntor. Såsom fastighet i skattehänseende räknas emellertid även byggnad, som är belägen på mark, för vilken byggnadens ägare (eller dess likställde innehavare) icke är skattskyldig. Registrering av elektrisk anläggning enligt lagen den 22 juni 1920 medför dock icke, att ledningar på annans mark eller understationer i skattehänseende skola anses tillhörande huvudstation. Man bortser med andra ord från registreringens civilrättsliga betydelse. En understation med ledningar på egen mark taxeras alltså i den kommun, där understationen ligger. (Jfr 1939 Ref. 69). Kraftledningar på annans mark hava emellertid icke taxerats såsom byggnad i skatterättslig mening (1933 not. Fi 336).

Vad som i övrigt räknas till byggnad skall här icke närmare beröras. Hithörande problem komma att mera ingående behandlas i kammarrättsrådet Bodins anförande. Här må endast understrykas att full identitet icke råder mellan det skatterättsliga begreppet byggnad och begreppet byggnad enligt 1895 års lag.

Taxeringsenhet

Huvudregeln är att varje civilrättslig fastighetsenhet också utgör taxeringsenhet i skattehänseende. De civilrättsliga enheterna finnas regelmässigt registrerade antingen i jordregistret såsom jordregisterfastigheter eller i fastighetsregister, där de förekomma såsom tomter eller stads-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

ägor i respektive tomtbok och stadsägobok. Till jordregistret kan även höra tomtbok.

Den civilrättsliga enheten måste stundom *uppdelas* i flera taxeringsenheter. Om någon del av en fastighet *överlåtits till annan ägare,* måste en taxeringsmässig uppdelning ske och detta även om någon delning av fastigheten ännu icke blivit fastställd av myndighet. Detsamma gäller om fastighet är *sämjedelad.* Områden, som på marken tillhöra olika personer, få nämligen aldrig taxeras gemensamt. Uppdelas däremot äganderätten till en fastighet allenast i ideella andelar, får detta icke föranleda att varje sådan del behandlas som taxeringsenhet.

Om del av fastighet *upplåtits till annan för självständigt, mera stadigvarande nyttjande,* skall även sådan del taxeras såsom en taxeringsenhet. Utarrenderade områden böra taxeras särskilt för sig. Torp, även torp för skogsarbetare o. dyl., däråt jordbruket bedrives som självständig näring och väsentligen med egna inventarier, bör enligt lagens anvisningar särskilt taxeras. I överensstämmelse härmed bör i allmänhet torp, varå finnes dragare, behandlas såsom en taxeringsenhet.

Upplåtelse av ett obetydligt område, exempelvis lott i koloniträdgård eller en upplåtelse av mera tillfällig art, skall icke giva anledning till särtaxering av det upplåtna området.

Äger arrendatorn egna byggnader — en eller flera — utgör sådant byggnadsbestånd särskild taxeringsenhet.

Reglerna om särtaxering av arrendelott ha icke samma praktiska betydelse som tidigare, eftersom jordägaren enligt 2 Kap. 23 § nyttjanderättslagen icke i kontraktet äger ålägga arrendatorn skyldighet att betala den för arrendelotten utgående fastighetsskatten.

Uppdelning i två taxeringsenheter skall även ske, om del av en fastighet *stadigvarande brukas särskilt.* Detta äger tillämpning på s. k. utgårdar med särskilda åbyggnader och särskild drift. I övrigt blir denna regel tillämplig om exempelvis *en del* av fastigheten brukas såsom jordbruksfastighet, på *en annan del* uppförts byggnader för ren uthyrning medan *återstoden* begagnas för industrirörelse. Här föranleder olikheten i användningssättet uppdelning av marken i minst tre taxeringsenheter. De för uthyrning respektive industrirörelse avsedda byggnaderna torde i detta fall böra taxeras såsom tillhörande bestämda markområden; de få icke s. a. s. "sväva i luften." Häremot syndas icke sällan.

Brukningsförhållandena kunna även giva anledning till en taxeringsmässig *sammanslagning* av de civilrättsliga enheterna. Komplex av fastigheter eller delar av fastigheter skola nämligen taxeras såsom en taxeringsenhet, om de tillhöra samme ägare och ligga i oskift samfällighet eller i sambruk med gemensamma åbyggnader eller av annan anledning icke kunna till sina inbördes värden tillförlitligen bedömas. Ofta hava flera jordregisterfastigheter sammanblandade ägor utan att man vet var de särskilda ägorna ligga. De skola då samtaxeras. Det samma gäller också om ägorna äro skiftade, men byggnaderna äro gemensamma. Kronoparker och vissa allmänna skogsområden, förvaltade under skiftande former, skola likaledes behandlas såsom särskilda taxeringsenheter.

Vid skifte avsatt samfällighet, som står under särskild förvaltning, bör bilda en taxeringsenhet. Värdet inräknas eljest såsom förmån för de särskilda fastigheter, som äga del i samfälligheten. Det är icke säkert, att alla sådana självständiga samfälligheter kommit med i fastighetslängden, vilket nämnderna nog böra uppmärksamma.

Även enskild skog må, i den mån den i innehavarens hand bildar en naturlig enhet, s. k. skogsblock, sam-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

taxeras, även om den består av flera fastigheter.

Att flera registerfastigheter sammanföras till en taxeringsenhet kan medföra vissa olägenheter bl. a. ur kreditsynpunkt. Ägare eller arrendator äger emellertid hos beskattningsnämnd *i första instans* påfordra, att en fördelning av taxeringsvärdet sker. Om sådan värdefördelning skett vid föregående fastighetstaxering, är det kanske lämpligast att nämnden även vid 1952 års taxering angiver delvärden även om detta icke uttryckligen påyrkas.

Huruvida ett industrikomplex, bestående av flera fastigheter, alltid skall taxeras såsom en enhet är måhända icke alldeles klart, och praxis i nämnderna är nog skiftande. Samtaxering framstår såsom den naturligaste och riktigaste lösningen.

Ett industrikomplex, t. ex. ett järnbruk eller ett pappersbruk, torde alltså i fråga om företaget tillhörig sammanhängande mark, varå bruksbyggnaderna — inklusive bostadsbyggnaderna — ligga och som ej användes för något annat ändamål, böra upptagas såsom *en* taxeringsenhet. Har det ej skett tidigare synes det lämpligt att ändring härutinnan göres — dock bör om möjligt företaget beredas tillfälle att yttra sig över ändringen. Förkastligt synes i varje fall det sättet vara att taga upp hela industriområdet med därå befintliga egentliga industribyggnader såsom *en* taxeringsenhet och bostadsbyggnader för arbetare och andra — utan markvärde — antingen såsom en sammanhängande taxeringsenhet för sig eller såsom på de olika byggnaderna fördelade taxeringsenheter. Med ”komplex” måste ju avses, att ett sådant geografiskt sammanhang mellan byggnaderna föreligger, att de bilda en naturlig enhet såsom fallet är beträffande t. ex. ett brukssamhälle. Mera avlägset belägna byggnader kunna givetvis bilda särskilda taxeringsenheter med särskilda markområden.

Enligt ett äldre avgörande skall område, som styckats till byggnadstomter uppdelas i särskilda taxeringsenheter för varje styckningslott (not. Fi 1912, 320). Detta torde dock endast böra tillämpas under förutsättning att området *faktiskt* icke brukas för t. ex. jordbruksändamål så att samtaxering kräves — ett ingalunda ovanligt fall.

En sammanföring av fastigheter till en enhet får icke ske, om komplexet är beläget inom olika kommuner. En taxeringsenhet får med andra ord icke sträcka sig över en kommungräns. Vi kunna här bortse från det s. k. enklavfallet: ett ägoskifte, som hör till fastighet i kommunen A, ligger som en ö inramat av fastighetsägor i kommunen B. I sådant fall taxeras enklaven såsom en taxeringsenhet regelmässigt i den kommun, dit den enl. jordregister eller fastighetsregister hör — naturligtvis under förutsättning att icke brukningsförhållandena föranleda uppdelning. Härvid bör dock iakttagas, att municipalsamhälles gräns eller liknande administrativ gränslinje *inom* kommun icke enligt kommunalskattelagen får leda till att fastighet uppdelas. I längderna måste en värdefördelning likväl äga rum i detta fall, vilken i praktiken torde vara nära nog detsamma som en uppdelning på två taxeringsenheter. För att t. ex. ett municipalsamhälle skall få sina rätta skatter är det angeläget att alla fastigheter, som helt eller delvis ligga inom samhället, bliva med rätta värden uppförda i samhällets fastighetslängd och sålunda icke i längden för kommunen i övrigt.

Skattskyldighet

Huvudregeln är, att skattskyldigheten för en fastighet åvilar ägaren. Såsom ägare anses även den, som innehar fastighet med fideikommissrätt eller eljest utan vederlag besitter fastighet på grund av testamentariskt förordnande. I ägares ställe är vidare den skattskyldig, som innehar

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

fastighet med åborätt, tomträtt eller vattenfallsrätt, innehavare av s. k. ofri tomt i stad, den som eljest innehar fastighet med ständig eller ärftlig besittningsrätt ävensom innehavare av publikt boställe, prästgård eller på lön anslagen jord. Skall i dessa fall avkastning utöver husbehovet av skog tillkomma allmän fond eller inrättning, blir denna skattskyldig i vad angår fastighetens skogsvärde. Med ägare likställes innehavare av skogsområde, som blivit av staten upplåtet till bergshanteringens understöd, till kanalbolag eller till stad eller annan menighet. För en vanlig tjänstebostad är däremot arbetsgivaren skattskyldig.

Enligt övergångsbestämmelserna till kommunalskattelagen skall i vissa fall arrendator uppföras såsom skattskyldig brukare av jordbruksfastighet. Detta gäller, om jordbruksfastighet alltsedan kommunalskattelagens ikraftträdande den 1 januari 1929 varit genom avtal upplåten till annan utan att kontraktsvillkoren ändrats. Bestämmelsen tillämpas även då lägenhet under motsvarande förutsättningar före den 1 januari 1929 blivit avsöndrad på viss tid eller på livstid. (Sådana fall, varom nu är i fråga, utmärkas i längden med "br").

Skattskyldigheten skall — liksom övriga frågor om fastighetens taxering — i princip bedömas med hänsyn till förhållandena vid taxeringsårets ingång. Äganderätten den 1 januari 1952 blir sålunda avgörande och detta oberoende av om ny ägare då tillträtt eller icke. Är äganderättsövergången beroende av en händelse, som vid årsskiftet icke inträffat, skall detta få betydelse. Om en drätselkammare köper en fastighet i december 1951 under förutsättning av stadsfullmäktiges godkännande, men sådant godkännande erhålles först i januari 1952, bör säljaren uppföras såsom skattskyldig för fastigheten vid 1952 års taxering.

Fardagsbestämmelserna äro numera upphävda, vilket exempelvis medför att präst, som utnämnes under 1951 för tillträde den 1 april 1952, *icke* blir skattskyldig för prästgården vid 1952 års taxering.

Vad säljare och köpare privat överenskomma om fördelning sig emellan av skatterna, exempelvis med hänsyn till tillträdesdagen har endast civilrättslig betydelse men får icke påverka den skattskyldighet, varom nu är fråga.

Fastighetsdeklarationer

Vid 1952 års allmänna fastighetstaxering skola användas av Kungl. Maj:t fastställda formulär till deklarationsblanketter. Dessa äro: formulär *a* för jordbruksfastighet, formulär *b 1* för sådan annan fastighet (än jordbruksfastighet), som utgör bostadsfastighet allenast för ägaren och hans husfolk, samt formulär *b 2* för annan fastighet i övrigt. Dessutom finnas fyra formulär till bilagor, nämligen formulär *c* för s. k. vattenfallsfastighet, formulär *d* för industrianläggning, formulär *e*, som utgör ett biläggsblad till *b 2* (hyresförteckning), om utrymmet på detta formulär är otillräckligt, samt formulär *f*, som innehåller uppgifter rörande fasta maskiner.

Det torde observeras, att formuläret *f* skall användas dels såsom biläggsblad, då utrymmet å huvudblanketten *b 2* är otillräckligt, dels ock för avskrifter. Avskrifter av detta formulär skola alltid finnas bifogade fastighetsdeklarationen i två exemplar. Den ena avskriften skall biläggas nämndens protokoll och den andra skall insändas till länsstyrelsen för inkomsttaxeringsnämndens underrättande. De skattskyldiga iakttaga icke alltid, att sådana avskrifter skola lämnas. I stället för att besvära en skattskyldig med påminnelser om de felande avskrifterna är det nog stundom lika lätt för nämndens ordförande att själv göra i ordning sådana.

Fastighetsdeklarationer med bila-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

gor skola utan anmaning avlämnas senast den 15 september 1951. Den, som uppsåtligen eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig uppgift i deklaration eller bilaga, straffas med dagsböter. Om uppgiftsskyldighet trots anmaning icke fullgöres, kan vitesföreläggande påkallas hos länsstyrelsen.

Varje fastighetsägare, som icke avlämnat deklaration, bör snarast möjligt anmanas att fullgöra denna sin skyldighet. Att fastighetsdeklarationer infordras för alla fastigheter blir av betydelse icke endast för taxeringen som sådan. En med förhållandena eljest okunnig fastighetsägare får genom en anmaning att deklarera reda på att allmän fastighetstaxering pågår och att fastighetens taxeringsvärde sålunda skall omprövas.

1951 års allmänna jordbruksräkning

I anslutning till 1952 års allmänna fastighetstaxering äger en allmän jordbruksräkning rum, kallad 1951 års allmänna jordbruksräkning.

Uppgifter till jordbruksräkningen skola samtidigt med fastighetsdeklarationerna lämnas enligt fastställda formulär *I*, när det gäller jordbruksfastighet, och på formulär *II*, när det gäller annan fastighet, som ej användes uteslutande såsom bostad för ägaren och hans husfolk. Det är alltså här fråga om uppgiftsskyldiga, som deklarera på formulär *a* respektive *b 2*. Uppgiftsskyldigheten enligt formulär *I I* är dock såsom närmare framgår av formulär *b 2*, begränsad till vissa fastigheter. De som deklarera på formulär *b 1* skola på deklarationens tredje och fjärde sida i förekommande fall lämna vissa uppgifter till jordbruksräkningen. Om jordbruksfastighet upplåtits till annan för brukande, är det brukaren och icke den skattskyldige ägaren, som skall lämna uppgift enligt formulär *I*. Det åligger beredningsnämndens ordförande på landet och fastighetstaxeringsnämndens ordförande i stad att tillse, att uppgifter till jordbruksräkningen avgivas av alla uppgiftsskyldiga, samt att på de särskilda formulären införa fastighetsdeklarationens nummer enligt längden. Bl. a. bör sålunda ordföranden tillse att alla, som deklarera på formulär *b 2* och som besvara frågan på deklarationens fjärde sida med ja, hava lämnat uppgifter enligt formulär *II*. Ordföranden har däremot icke skyldighet att närmare granska uppgifterna för jordbruksräkningen. Han skall emellertid senast den 1 november 1951 (i stad senast den 1 december 1951) översända samtliga formulär *I* till hushållningssällskapets lokala organ och samtliga formulär *II* till statistiska centralbyrån. Uppgifterna enligt formulär *b 1* komma efter taxeringsarbetets avslutande att genom länsstyrelsens försorg insändas till statistiska centralbyrån.

Allmänt om fastighetslängderna

Stommar till fastighetslängder iordningställas i regel med hjälp av länsstyrelsens tryckande register över fastigheter. I vissa fall upplägas stommarna direkt av den lokala skattemyndigheten. Sedan denna myndighet verkställt vissa kompletteringar, bland annat med uppgifter om 1951 års taxeringsvärden, avlämnar myndigheten ett exemplar — den blivande huvudskriften — på landet till beredningsnämndens ordförande senast den 1 oktober 1951 och i stad till fastighetstaxeringsnämndens ordförande senast den 1 november samma år.

Uppstomningen göres för varje kommun eller del av kommun i två huvudlängder: en över fastigheter, för vilka fastighetsskatt utgöres — den s. k. *skattepliktiga längden,* som numera även är debiteringslängd — och en över fastigheter, för vilka fastighetsskatt icke utgöres — den s. k. *skattefria längden.* I den skattepliktiga längden skola fastigheter, som ägas av aktiebolag sammanföras till en särskild avdelning, som summeras för sig. Om en fastighet redovisas

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

delvis i den skattepliktiga och delvis i den skattefria längden, göres lämplig hänvisning mellan de båda längderna.

Längderna skola upptaga samtliga fastigheter i kommunalskattelagens mening, således även byggnader på ofri grund. Ehuru taxering ej skall ske av byggnader på ofri grund med värde understigande 500 kronor, skola dessa dock av tekniska skäl finnas med i resp. längd. Skattefria kommunikationsfastigheter torde även på sina håll finnas med i stommarna till de skattefria längderna. De skola emellertid icke taxeras. Såsom skattefria kommunikationsfastigheter räknas kanal, järnväg, spårväg eller annan farväg, som är avsedd eller upplåten för allmän trafik, så ock allmän farled eller allmän flottled jämte till dessa kommunikationsanstalter hörande, för driftens omedelbara behov avsedda byggnader, anläggningar och markområden.

Fastigheterna skola redan i stommarna vara upplagda i kameral ordningsföljd. En fastighet, som skall sammanföras med annan eller andra under gemensam ägare, skall finnas redovisad *dels* på det ställe, där sammanföring skett — detta göres ofta i slutet av längden och stundom med hjälp av det tryckande registret — *dels ock* med vederbörlig hänvisning på den enligt den kamerala ordningsföljden rätta platsen. Lokal skattemyndighet skall, såvitt angår landsbygden, hava ombesörjt längdens komplettering härvidlag, innan denna sändes till beredningsnämnden.

Stommarnas uppgifter skola kontrolleras

Vad som står i stommarna är endast ett förslag, på vilket beskattningsnämnden har att grunda sitt arbete. Nämnden äger sålunda rättighet och skyldighet att se till att i stommarna intagna uppgifter äro riktiga och att alla fastigheter äro med. Emellertid är det nog ibland tillrådligt att icke ändra i stommen utan att först hava samrått med den lokala skattemyndigheten.

De i jordregistret eller fastighetsregistret införda fastighetsbeteckningarna skola i fastighetslängderna införas såsom fastigheternas huvudbeteckningar. För byggnad å annans mark angives registerbeteckningen för den fastighet, varå byggnaden är belägen, med tillägg av orden: ”hus å”. För del av registerfastighet skall registerbeteckningen alltid finnas angiven, men det kan stundom vara lämpligt att på särskilt sätt beteckna sådan del, exempelvis ”Aspa 1:2 torp”, ”Bohammarsgården 1:5 skogsm” eller ”Östby 1:1 inägor”. Lokala beteckningar för fastighet, smeknamn m. m. böra ifrågakomma såsom tilläggsbeteckning endast om detta är nödvändigt för fastighetens individualisering. Sådan benämning bör omslutas med asterisker. Beskrivning av byggnadsbeståndet på en fastighet bör i allmänhet icke inryckas i fastighetsbeteckningen. Vattenfallsfastighet bör emellertid särskilt utmärkas redan i fastighetsbeteckningen.

Som redan nämnts skola fastighetsdeklarationerna avlämnas den 15 september 1951. Skattskyldigheten skall emellertid bedömas efter förhållandena den 1 januari 1952. Det har därför föreskrivits, att om under mellantiden fastighet eller del därav övergår till ny ägare eller därmed likställd innehavare, såväl den förutvarande som den nye ägaren eller innehavaren äro skyldiga att inom 10 dagar göra anmälan om förhållandet till beredningsnämnds ordförande på landet eller fastighetstaxeringsnämnds ordförande i stad eller till länsstyrelsen; har sådan överlåtelse medfört uppdelning av fastighetens areal, bör även överlåtelsehandlingen företes i huvudskrift eller avskrift. Dessutom åligger det den lokala skattemyndigheten att vid utgången av februari 1952 till ordföranden i fastighetstaxeringsnämnden

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

avlämna en särskild längd enligt fastställt formulär över fastigheter samt deras ägare, innehavare och brukare, vilka enligt myndigheten tillhandakomna handlingar eller enligt vad som eljest är för myndigheten känt, skola angivas i fastighetslängden i stället för tidigare lämnade uppgifter.

Ändring av skattskyldighet eller rättelse på grund av fastighets uppdelning bör i allmänhet stödas på bevismedel och sålunda icke verkställas med ledning allenast av inom nämnden lämnade uppgifter. Om av fastighetsdeklarationen framgår, att fastighet bytt ägare, torde nämnden icke böra underlåta att utreda hur det förhåller sig med äganderätten. Om flera personer gemensamt äga en fastighet, antecknas på fastighetsplåtarna normalt endast en av ägarna jämte ordet ”flä”. På uttryckligt yrkande av delägarna torde dock samtliga ägare böra uppföras i längden jämte uppgift om en vars andelstal. Eftersom i detta fall varje delägare bör stå på särskild rad, kan det stundom vara lämpligt att göra uppdelningen på andelar och ägare i slutet av längden med hänvisning till (och från) fastighetens rätta plats i längden. Redan i de av länsstyrelserna upplagda plåtarna hava ideella andelar stundom särskilda plåtavtryck för varje ägare. Eftersom sådana ideella andelar icke utgöra särskilda taxeringsenheter, böra desamma dock i fastighetslängden sammanföras med en klammer och *ett* värde åsättas fastigheten i dess helhet. Över huvud taget är det icke sällan lämpligt eller nödvändigt att använda klammer så att missförstånd icke uppstår om vad ett taxeringsvärde omfattar.

Nämnden bör se upp med, att de skattskyldigas personliga postadresser i förekommande fall förtydligas eller rättas med ledning av fastighetsdeklarationerna. Eljest löper man risk att fastighetsdebetsedlarna icke nå alla skattskyldiga.

Beskattningsnatur

Med hänsyn till sin beskattningsnatur upptagas fastigheterna i den skattepliktiga längden antingen såsom jordbruksfastighet eller såsom annan fastighet. Ett taxeringsvärde å en jordbruksfastighet bör aldrig skrivas på samma rad som ett taxeringsvärde på en såsom annan fastighet taxerad enhet. Missförstånd kan då lätt uppstå om vad taxeringsvärdena avse.

Frågan om gränsdragningen mellan jordbruksfastighet och annan fastighet har i våra dagar särskild betydelse med hänsyn till jordförvärvslagens regler om förbud i vissa fall mot förvärv av jordbruksfastighet. Då denna fråga kommer att mera ingående beröras i taxeringsintendenten Norells anförande, förbigår jag densamma nu. Påpekas må emellertid, att byggnader på ofri grund skola taxeras såsom jordbruksfastighet, därest byggnaderna användas för jordbruk.

Redovisningsvärden

Taxeringsvärdena skola uppdelas i redovisningsvärden. Dessa äro för jordbruksfastighet: jordbruksvärde — häri ingående värde på skogsmark angives särskilt — skogsvärde samt tomt- och industrivärde. För annan fastighet äro redovisningsvärdena: markvärde, byggnadsvärde samt parkvärde. I byggnadsvärde ingående maskinvärde skall angivas i särskild kolumn. Taxeringsvärdets summa skall avjämnas nedåt till helt 100-tal kronor. Redovisningsvärdena skola i anslutning härtill jämkas. I fråga om längdföringen torde för övrigt observeras, att kolumnen för partisumma endast skall ifyllas om *antingen flera* taxeringsenheter sammanföras på ett ställe med gemensam ägare *eller ock* värdet av *en* taxeringsenhet i längden uppdelas på delvärden. I alla andra fall skall kolumnen för partisumma lämnas tom. Uppdelning på delvärden skall, så-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

som tidigare nämnts, göras på framställning av ägare eller arrendator. Man kan alltså icke direkt av längden skilja mellan det fall, då en taxeringsenhet uppdelats på delvärden, och det, då flera taxeringsenheter sammanförts. Värdeuppdelningsfallet torde därför lämpligen skiljas från sammanslagningsfallet genom att det förra på något särskilt sätt markeras i anmärkningskolumnen. Härom saknas dock föreskrift.

Arealredovisningen

Även om ett arealfel, bl. a. med hänsyn till byggnadernas inverkan på totalvärdet, icke alltid behöver resultera i ett procentuellt motsvarande värderingsfel, är det likväl för en god fastighetstaxering av vikt att arealredovisningen blir tillfredsställande. Då fastighetslängdernas arealuppgifter icke sällan åberopas i andra sammanhang, är det även ur denna synpunkt av betydelse att arealerna ansluta sig till verkliga förhållanden.

För nybildade fastigheter finnas arealerna inpräglade på plåtarna och grunda sig på uppgifter, som jordregister- (fastighetsregister-) föraren lämnar till den lokala skattemyndigheten vid fastigheternas registrering. Arealsiffrorna skola egentligen stå kvar på plåtarna endast över *en* taxering för att sedan utplånas. Denna utplåning torde icke alltid bliva gjord. Man bör därför icke lita på att arealuppgiften enligt ett plåtavtryck är den nu gällande eller att den markerar ny fastighet. Även om arealuppgift finnes i plåtavtrycket, bör arealen införas i arealkolumnerna.

Den viktigaste källan för upplysning om fastighetsarealer hava vi för landsbygdens vidkommande i jordregistret. Vid 1952 års fastighetstaxering komma nya avskrifter av detta att tillställas nämnderna. I dessa avskrifter har en bearbetning skett av jordregistrets arealuppgifter. Avdrag har sålunda skett för alla avsöndrade eller avstyckade områden. (I de jordregisterutdrag, som nämnderna hade att tillgå vid 1945 års allmänna fastighetstaxering, var detta icke konsekvent genomfört.) I vissa fall saknas i jordregistret uppgift om fördelningen på olika ägoslag beträffande avsöndrade områden. Då har endast den totala areal kunnat redovisas, som kvarstår sedan avdrag verkställts för de avgångna områdena. Emellertid har i dessa fall även angivits den senast kända fördelningen i ägoslag, ehuru den liksom i jordregistret blivit överlinjerad med rött.

Man får räkna med att länsstyrelserna komma att lämna beredningsnämnderna meddelande om den tidpunkt till vilken avskriftsarbetet blivit framfört. För styckningar, som registrerats efter denna tidpunkt, måste korrigering av fastighetsbeteckningar och arealer ske genom nämnden.

Vid bedömandet av arealsiffrorna i jordregistret bör ihågkommas att riktigheten av dessa äro beroende av primärmaterialets tillförlitlighet. Vid äldre lantmäteriförrättningar skedde så gott som uteslutande grafisk arealräkning, d. v. s. medelst arealräkningsinstrument på kartans grafiska bild. Med hänsyn bl. a. till mätningsmetodernas ofullständighet och den ofta genom förrättningarnas stora omfattning avsevärda tidrymden mellan kartans upprättande och den grafiska arealräkningens utförande torde i vissa fall mindre goda arealuppgifter hava erhållits. Vidare äro arealuppgifterna i jordregistret, särskilt när det gäller äldre mätningar, icke alltid fullständiga, beroende på att hela ägovidden icke varit föremål för kartläggning och beskrivning. Genom landhöjningen utefter kusten kan viss fastmark hava tillvunnits enskild fastighet utan att detta kommit till synes i lantmäterihandlingarna. Ofta har vid laga skifte vattenområde till en by icke blivit kartlagt eller bemärkt i skifteshandlingarna. Sådant område, som sedermera kan hava förvandlats till fastmark, torde

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

enligt rättspraxis i allmänhet behandlas såsom tillhörande den närmaste vid stranden utlagda ägolotten. Genom gränsrevisioner kunna slutligen markområden hava frångått eller tillkommit fastigheterna utan att detta kommit till synes i jordregistret.

Det är alltså åtskilliga omständigheter, som kunna medföra att jordregistret icke alltid lämnar tillförlitliga arealuppgifter. Jordregistrets arealer böra därför i förekommande fall jämföras med andra tillgängliga arealsiffror i fastighetsdeklaration, 1945 års fastighetslängd eller det ekonomiska kartverket.

Arealerna i 1945 års längd giva stundom god vägledning, i varje fall om 1945 års nämnd ägnat särskild omsorg åt arealredovisningen. Vid prövning av arealutfallet enligt 1945 års längd kan det vara av intresse att jämföra den sammanlagda arealen för jordbruksfastighet, annan fastighet och skattefri fastighet med kommunarealen enligt Årsbok för Sveriges kommuner. Arealsiffrorna i kommunstatistiken hava huvudsakligen framkommit genom arealmätningar direkt på de ekonomiska kartorna. Man bör härvid komma ihåg att i fastighetslängdernas arealsiffror icke ingå vissa arealer för kommunikationsfastigheter och samfälligheter.

För en riktig arealredovisning utgöra beskrivningarna till det ekonomiska kartverket ett gott hjälpmedel. Sådana beskrivningar finnas emellertid endast för vissa län. Den ekonomiska kartläggning, som nu skett i skalan 1:10.000 för Gotlands, Kalmar, Östergötlands och Kronobergs län samt delar av Norrbottens län och pågår i Stockholms och Uppsala län, åtföljes icke av beskrivning till de särskilda fastigheterna. Kartorna äro emellertid så goda, att det i regel torde vara teoretiskt möjligt för en intresserad taxeringsman att i ett tveksamt fall genom direkt mätning på kartan erhålla en ungefärlig arealuppgift. Till kartorna över Göteborgs och Bohus län, som likaledes äro utförda i skalan 1:10.000, hör en god beskrivning. Så är även förhållandet med de under perioden 1911—1936 i skalan 1:20.000 utgivna kartorna för Västmanlands, Malmöhus, Blekinge, Hallands och Kristianstads län; härvid är dock att märka, att fastigheterna i beskrivningarna för Malmöhus och Blekinge län icke äro åsatta jordregisternummer, då jordregistret icke var upplagt vid tidpunkten för kartläggningen, utan äro numerade i löpande följd inom byarna. Äldre ekonomiska kartor i skalan 1:50.000 redovisa icke fastigheter utan endast byar eller i vissa fall jordeboksenheter.

Kartorna äro möjligen i vissa län svåråtkomliga. Att beskrivningarna med tiden bliva mindre aktuella förringar naturligen i någon mån deras värde vid fastighetstaxeringen.

I fråga om fördelningen av en fastighets totalareal på olika ägoslag lämnar jordregistret ofta uppgifter, som äro mindre tillförlitliga än beträffande totalarealen. Nyodlingar kunna hava upptagits. Äng och åker kunna hava blivit skogsmark sedan lantmäteriförrättningen ägde rum. Det ekonomiska kartverket kan stundom lämna färskare och pålitligare uppgifter om denna fördelning. Dock bliva även dessa beskrivningar snabbt föråldrade. Vad angår fördelningen av arealen på skog respektive övrig mark torde — åtminstone i vissa trakter — uppgifterna i beskrivningarna till det ekonomiska kartverket behöva justeras. Den skogliga expertisen torde beträffande arealen av skogsmark och övrig mark kunna giva vägledande råd. I skogsvärderingsinstruktionen (1951:437 p 3) finnas vissa anvisningar angående denna fråga.

I längderna torde arealerna, såvitt angår jordbruksfastighet, kunna redovisas i hela hektar eller tiondelar av hektar. Räknar man med tiondelar av hektar, kunna delvärdena för de olika ägoslagen framkomma i tiotal kronor, om man nämligen räknar enhetsvärden i hundratal kronor. För att summorna i kontrollängdens av-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

delning för åkern skall stämma vid längdens summering, synes det då lämpligt att man i denna avdelning icke gör någon avjämning till jämnt hundratal kronor. För att summa jordbruksvärde skall bliva redovisat i jämnt hundratal kronor torde avjämningen i stället med fördel kunna göras i kolumnen för övrig mark. Påpekas bör att även skogsmarksvärdet alltid bör redovisas i jämnt hundratal kronor.

Fastighetslängdens anteckningskolumn, summering m. m.

I denna kolumn skola sifferbeteckningar för rotvärdet, bonitet och relativ skogstillgång finnas angivna. I det fall att avvikelse skett från talet för relativa virkesförrådet vid bestämmande av relativa skogstillgången, skall skälet för avvikelsen införas. Eventuell nedsättning av skogsmarksvärde på grund av förhöjt kostnadsavdrag för skogsvård etc. skall särskilt anmärkas. Likaledes anmärkes nedsättning i skogsvärde på grund av servitut eller liknande rättighet. Eventuellt förekommande värde av skogsbete, s. k. övervärde å byggnader, värde av särskilda naturtillgångar och särskilda förmåner i övrigt angivas även. Om tomt- och industrivärde åsatts del av jordbruksfastighet eller särskilda delar därav hava olika sådana värden, skall läge och storlek å den värderade marken utmärkas. Detta bör icke förbises, då en brist härvidlag avsevärt försvårar uppskattningens bedömande. För vattenfallsfastighet skall värdet av vattenfallet särskilt antecknas. Dessutom antecknas för sådan fastighet värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft, som avräknats från byggnadsvärde, samt belopp motsvarande viss kostnad, varå avskrivning för värdeminskning icke beräknats; de sistnämnda anteckningarna skola utgöra ett observandum om hur taxerat byggnadsvärde bör korrigeras för att kunna godkännas såsom avskrivningsunderlag vid inkomsttaxeringen. För frälseränta angives årsbelopp, varå värderingen grundas. Då fastighet icke är värd 100 kronor, angives detta i anteckningskolumnen. På samma sätt förfares för byggnad på ofri grund, vars värde icke uppgår till 500 kronor.

Om fastighetens taxeringsvärde understiger 1.000 kronor och fastighetens enda eller huvudsakliga värde ligger i åbyggnader för ägarens eller innehavarens personliga behov, skall någon fastighetsskatt icke erläggas. Taxeringsvärdet skall i sådana fall utföras i anteckningskolumnen och får alltså icke komma med i summeringen. En förutsättning för befrielse är att nämnden känner till att vederbörande eller hans maka icke komma att påföras till kommunal inkomstskatt skattepliktig inkomst vid 1952 års taxering. Tillämpningen av denna regel torde under ett år, då allmän fastighetstaxering äger rum, i själva verket få överlåtas åt fastighetsprövningsnämnden.

Fastighetslängderna skola för varje kommun resp. kommundel summeras. Detta gäller även kolumnen för skogsmarksvärde. Till den skattepliktiga längden hör särskilt summeringssammandrag.

Fastighetstaxeringsnämndens ändringar i taxeringsvärden, arealsiffror m. m. angivas med rött bläck. Ändringar i summeringslängden göras även med rött bläck. Fastighetstaxeringsnämndens ordförande bör ägna nödig uppmärksamhet åt kontroll av summeringen.

Angående längdföringen må i övrigt hänvisas till de på den skattepliktiga resp. den skattefria längdens första ark lämnade anvisningarna samt till den särskilda exempelsamling, som finansdepartementet i år liksom tidigare låter trycka.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

Jämförelse mellan fastighetslängdens och jordregistrets (fastighetsregistrets) redovisning av fastigheterna.

När man jämför jordregistrets och fastighetsregistrets indelning av jorden i civilrättsliga enheter med fastighetslängdernas uppdelning av denna i brukningsdelar, så finner man att den senare är en mera levande indelningsform än den förra. Jorddelningslagstiftningen har hittills i stort sett bortsett från det förhållandet att jordregisterfastigheterna icke utgöra brukningsenheter. Det har emellertid uppdragits åt en särskild kommitté, fastighetsbildningssakkunniga, att söka komma till rätta med dessa frågor.

De sakkunniga hava i en skrivelse till chefen för finansdepartementet berört denna olikhet mellan jordbruksjordens indelning i brukningsdelar och den rättsliga fastighetsindelningen.

De anföra följande:

"Jämlikt 8 § kommunalskattelagen skall varje *taxeringsenhet* åsättas särskilt taxeringsvärde. Taxeringenhet är inom var kommun för sig bland annat komplex av fastigheter eller delar av fastigheter, som tillhöra samme ägare och ligga i oskift samfällighet eller i sambruk med gemensamma åbyggnader. I 10 § 1928 års kungörelse med föreskrifter rörande taxeringsförfarandet stadgas i överensstämmelse härmed, att om flera fastigheter ägas eller innehavas av en och samma person, fastigheterna skola sammanföras till ett ställe i fastighetslängden. Det åligger beredningsnämnd och fastighetstaxeringsnämnd att genomgå i taxeringslängden förekommande anteckningar om ägare eller innehavare eller skattskyldig brukare av fastighet och verkställa de ändringar, som av förhållandena påkallas.

Berörda anteckningar i taxeringslängderna skulle kunna utgöra ett synnerligen värdefullt material till belysning av frågan om förhållandet mellan brukningsdelar och rättsligen bestående fastigheter. Inför stundande allmänna fastighetstaxering få på grund härav fastighetsbildningssakkunniga, som i ärendet samrått med lagberedningen, hemställa, att från finansdepartementet måtte utfärdas ett cirkulär till vederbörande, vari påpekas, att iakttagandet av ovan angivna bestämmelser blir av betydelse icke blott för bestämmelsernas omedelbara syfte utan jämväl vid här angivna lagstiftningsarbete, och att det till följd härav är alldeles särskilt angeläget, att bestämmelserna med största möjliga noggrannhet och omsorg iakttagas."

Finansdepartementet har i cirkulärskrivelse till länsstyrelserna hemställt att genom länsstyrelsernas försorg vederbörande på lämpligt sätt uppmärksamgöras på angelägenheten av att fastighetslängden upprättas i enlighet med vad som därom är föreskrivet.

Slutord

Att iakttaga de yttre formerna vid fastighetstaxeringen är viktigt — att åsätta riktiga taxeringsvärden är viktigare. Arbetet med en sådan taxering blir förvisso ofta tidskrävande och mödosamt. Men det bör locka varje verklig taxeringsman att här kanske i högre grad än vid inkomsttaxeringen avvägningar ständigt måste göras med hänsyn till en mångfald skiftande förhållanden. Värdefullt och stimulerande är även, att nämnden kan dragas in i sakprövningen på ett helt annat sätt än som är vanligt vid inkomsttaxeringen. Går man till verket med levande håg, kommer man att finna mycken glädje i uppgiften. Och vi våga hoppas, att taxeringsresultatet då också skall bliva gott till gagn för det samhälle, i vilket vi äro satta att verka.

Diskussionen:

Landskamrerare Rietz: Det har framhållits av statsrådet och av taxeringsintendenten Elfving, att det är synnerligen viktigt att det blir likformig taxering — det gäller alldeles särskilt rätta avvägningen av taxeringsvärdenas förhållande till varandra.

Genom den nya kommunindelningen ha vi i länen fått möjlighet att till större beredningsdistrikt sammanföra småkommuner och på det viset verka för en större likformighet i fråga om åsättande av taxeringsvärden. Det räcker emellertid inte med detta, utan vi skola nu liksom förut 1945 och tidigare år försöka så ordna, att taxeringen blir likformig inom de olika beredningsdistrikten.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09

Sedan sammanträden hållits inför landskamreraren, är det närmast på taxeringsnämndsordförandena det beror att övervaka taxeringen i beredningsnämndsdistrikten. Vid de förberedande sammanträden, som denna skall hålla med beredningsnämndsordförandena, hade jag vid förra fastighetstaxeringen föreslagit att välja ut vissa byar i de olika beredningsdistrikten, som med hänsyn till jordens hävd, belägenhet och byggnadernas beskaffenhet kunde anses vara jämförliga med varandra, och på detta sätt få fram en taxeringsnivå. Man kan härigenom undvika sådana "skönhetsfläckar" som att åkervärdet i en socken skiljer sig från åkervärdet i en annan socken men att skillnaden icke är tillräckligt stor för att man skall kunna sätta i gång med allmän höjning av taxeringsvärdena.

Sedan vill jag ta upp en sak till. Den kontroll som skall utövas kan inte alltid ske genom personliga besök utan får ofta ske genom den rapport som skall uppgöras den första och femtonde i varje månad. Jag tror att det formulär som vi ha nytryckt för 1952 års taxering är ungefär detsamma som vi hade 1945. Vid den förra fastighetstaxeringen uppstod diskussion angående det lämpliga förfarandet. De uppgifter som vi få in från beredningsnämndsordförandena säga i regel inte mycket; någon säker grund för jämförelse ge de icke.

Jag tror att taxeringsnämndsordförandena liksom landskamreraren äro mest betjänta av att få uppgifter om de olika *byarnas* taxeringsvärden. Genom dessa uppgifter kan man konstatera förändringarna.

Landskamrerare Wigert: Jag vill som min erfarenhet ange, att de uppsamlade redovisningslängderna ge möjlighet till en detaljerad granskning. Man har också tack vare dem kunnat utarbeta en statistik som varit mycket värdefull vid bedömningen av taxeringsutfallet. Jag tror att de goda vitsord som kunnat lämnas till stor del grunda sig på den möjlighet till detaljgranskning som vi ha fått. Jag vet inte om tiden kan vara mogen för att man skall avskaffa dem, men de ha gjort stor nytta.

F. d. landskamrerare Brandel: Jag vet inte hur det föredrag kommer att se ut i tryck som vi nyss hörde, men jag tror det skulle vara särskilt gagnande om det bleve en detaljerad publicering av de olika avdelningarna, inte bara med över- och underrubriker, utan också med marginalrubriker, så att man slipper sitta och leta efter alla detaljer under det brådskande arbetet.

Är det verkligen nödvändigt att dessa förberedande längder i beredningsnämnderna göras så detaljerade som de äro? Det är ju ett väldigt arbete att i detalj uppdela hektarvärdena efter olika godhetsklasser. Om det är nödvändigt för kontrollen, är det ingenting att säga, men är det inte nödvändigt vore det önskvärt om man kunde nöja sig med att ange minimum och maximum. Man kan då räkna med att det skall vara någorlunda jämn fördelning av värdena i kommunerna.

Sedan skulle jag vilja tala något om vad jag skulle vilja kalla beskattningsmässig anda, sammanställd med beskattningsmässig teknik som har berörts av taxeringsintendent Elfving. Jag tycker att det borde vara tvång på att man på ett mera effektivt sätt skall föra fram till allmänheten dess skyldighet att lämna riktiga deklarationer även för fastighetstaxeringen. Det är ju straffbart att lämna falsk eller vårdslös deklaration även för fastighetstaxering. Man borde kunna föra pliktuppfyllelsen ett gott stycke framåt med nu tillgängliga medel och inte säga, att det är en socialvårdande uppgift. I dagens läge bör man väl kunna använda de medel av hovsam art som finnas för att hindra pliktförgätna medlemmar av samhället, för att inte tala om allsköns patrask som står vid sidan om saken, att vältra skattebördan över på andra. Jag vågar i detta sammanhang föra fram önskemålet att det anordnas ett stort riksskattemöte som skulle undersöka spörsmålet om det är möjligt att skapa ökad förståelse och ökat förtroende mellan allmänhet och skattemyndigheter.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:09